

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

14 декември 1995 година*

По съединени дела С-430/93 и С-431/93

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда на основание член 177 от Договора за ЕИО от страна на Hoge Raad der Nederlanden (Нидерландия), в производството, висящо пред този съд между

Jeroen van Schijndel

и

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

и между

Johannes Nicolaas Cornelis van Veen

и

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

относно тълкуване на правото на Общността във връзка с правомощието на националния съд да преценява по собствена инициатива съвместимостта на норма от вътрешното право с член 3, буква е), членове 5, 85, 86 и/или 90 от Договора за ЕИО и тълкуване на тези разпоредби,

СЪДЪТ,

в състав: г-н G.C. Rodríguez Iglesias, председател, г-н C.N. Kakouris, г-н D.A.O. Edward, г-н J.-P. Puissochet и г-н G. Hirsch (председатели на състав), г-н G.F. Mancini, г-н F.A. Schockweiler, г-н J.C. Moitinho de Almeida (докладчик), г-н P.J.G. Картеун, г-н С. Gulmann, г-н J.L. Murray, г-н P. Jann и г-н Н. Ragnemalm, съдии,

генерален адвокат: г-н F.G. Jacobs,

секретар: г-н R. Grass, секретар, и г-н Н.А. Rühl, главен администратор,

като взе предвид писмените становища, представени:

- за ищците по главните дела, от адв. I.G.F. Cath, от адвокатска колегия Хага,

- за ответника по главните дела, от адв. P.A. Wackie Eysten, от адвокатска колегия Хага, и г-н E.H. Pijnacker Hordijk, от адвокатска колегия Амстердам,

---

* Език на производството: нидерландски.

- за нидерландското правителство, от г-н J.G. Lammers, заместник юридически съветник в Министерството на външните работи, в качеството на представител,

- за германското правителство, от г-н E. Röder, Ministerialrat във Федералното министерство на икономическите въпроси, и В. Kloke, Regierungsrat в същото министерство, в качеството на представители,

- за френското правителство, от г-н С. Chavance, секретар по външните работи в Дирекцията по външните работи в Министерството на външните работи, и г-жа С. de Salins, заместник-директор в същата дирекция, в качеството на представители,

- за Обединеното кралство, от г-н J.D. Colahan, от Правния отдел на Министерството на финансите, в качеството на представител, и г-н Р. Duffy, barrister,

- за Комисията на Европейските общности, от г-н М.С. Timmermans, заместник генерален директор, г-н В.Ј. Drijber и г-н В. Smulders, от нейната Правна служба, в качеството на представители,

като взе предвид доклада от съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на ищите по главните дела, за които се явява адв. I.G.F. Cath; на ответника по главните дела, за който се явява адв. Р.А. Wackie Eysten и Е.Н. Pijnacker Hordijk; на нидерландското правителство, за което се явява г-н J.W. de Zwaan, заместник юридически съветник в Министерството на външните работи, в качеството на представител; на германското правителство, за което се явява г-н G.Thiele, оценител във Федералното министерство на икономическите въпроси, в качеството на представител; на гръцкото правителство, за което се явява г-н V. Kontolaimos, заместник юридически съветник в Държавния правен съвет, в качеството на представител; на испанското правителство, за което се явява г-н А. Navarro González, генерален директор за правна координация на институционалните въпроси на Общността, и г-жа R. Silva de Lapuerta и г-жа G. Calvo Díaz, Abogados del Estado, от Държавната правна служба, в качеството на представители; на френското правителство, за което се явява г-н С. Chavance и Н. Renié, секретар по външните работи в Дирекцията по външните работи в Министерството на външните работи, в качеството на представител; на Ирландия, за което се явява г-н J. O'Reilly SC и г-жа J. Payne, barrister-at-law; на правителството на Обединеното кралство, за което се явява г-н С. Timmermans и г-н В.Ј. Drijber, на съдебното заседание на 4 април 1995 г.,

като изслуша становището на генералния адвокат по време на съдебното заседание на 15 юни 1995 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Решения от 22 октомври 1993 г., постъпили в Съда на 28 октомври 1993 г., Hoge Raad der Nederlanden (Върховният съд на Нидерландия) е отнесъл до Съда за преюдициално решение по член 177 от Договора за ЕИО шест въпроса относно тълкуване на правото на Общността във връзка с правомощието на националния съд да преценява по собствена инициатива съвместимостта на норма от вътрешното право с член 3, буква е), членове 5, 85, 86 и/или 90 от Договора за ЕИО и тълкуване на тези разпоредби.

2. Въпросите са били повдигнати в хода на производствата между г-н van Schijndel и Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (Фондация за пенсионен фонд на физиотерапевтите, по-нататък „Фонда“) (дело C-430/93) и между г-н van Veen и Фонда (Case C-431/93).

3. С Определение от 2 декември 1993 г. двете дела са били съединени за целите на писмената фаза, устната фаза и на решението.

4. Съгласно член 2, параграф 1 от Wet Betreffende Verplichte Deelneming in een Veroerspensioenregeling (Закон за задължително участие в професионална пенсионна схема, отгук нататък „WVD“), министърът на социалните въпроси е оправомощен, по искане на една или повече професионални организации, които по негово мнение са достатъчно представителни по отношение на лицата, които работят в съответния професионален сектор, да направи членството в професионална пенсионна схема, създадена от членовете на професията, задължително за всички категории или за една или повече категории от тях. Съгласно член 2, параграф 4 от същия закон, съответните членове са длъжни да спазват разпоредбите, предвидени в или по силата на законите и подзаконовите нормативни актове на пенсионния фонд.

5. През 1978 г. професията на физиотерапевтите е създала фонд. Съгласно член 2, параграф 1 от пенсионната схема, регламенти приети от Фонда, член на схемата е „всеки физиотерапевт, който извършва дейност на физиотерапевт в Нидерландия, който не е навършил пенсионна възраст“. Някои категории физиотерапевти са изключени от фонда, по-специално тези, „чиято дейност е изцяло трудово правоотношение, по отношение на което те са обхванати от правилата, които се съдържат в Algemene Burgerlijke Pensioenwet (Общия пенсионен закон) или от друга пенсионна уредба, която е поне равностойна на тези, предвидена в тези правила, при условие че съответните лица подадат до Фонда писмено уведомление за своето намерение и спазят административните изисквания, предвидени в член 25, параграф 3“ (член 2, параграф 1, буква а).

6. На 31 март 1978 г. държавният секретар по социалните въпроси е издал решение на основание член 2, параграф 1 от WVD, с което е направил членството във Фонда задължително за физиотерапевтите, които извършват своята дейност в Нидерландия. Подобно на регламентите относно Фонда, Решението от 31 март 1978 г. изключва от задължението за присъединяване към Фонда физиотерапевтите, „чиято дейност е изцяло трудово правоотношение, по отношение на което те са обхванати от правилата, които се съдържат в Algemene Burgerlijke Pensioenwet или от друга пенсионна

уредба, която е поне равностойна на упоменатата по-горе професионална схема, при условие че съответните лица подадат до Фонда писмено уведомление за своето намерение и спазят административните изисквания, предвидени в правилника на упоменатата по-горе пенсионна схема”.

7. Съгласно „правилата за прилагане на член 2, параграф 1, буква а) от Регламента за пенсията”, приет от Фонда, членството е задължително, освен когато пенсионно-осигурителните договорености, направени от физиотерапевт, който практикува своята професия по трудов договор, се прилагат към „всички членове на професията, наети от дружеството”.

8. По силата на упоменатите по-горе разпоредби, г-н van Veen и г-н van Schijndel, които упражняват професията физиотерапевт в Нидерландия по трудов договор, са подали заявления за изключване от задължително членство в професионалната пенсионна схема на физиотерапевтите. Фондът е отказал изключване на основание на това, че пенсионната схема, към която двамата физиотерапевти са се присъединили по силата на договор с осигурителното дружество Delta Lloyd не се е прилагала към всички членове на професията, на работа при съответния работодател („изискване за колективност”). Вследствие на това, той е разпоредил на г-н van Veen и г-н van Schijndel да продължат да плащат вноски, дължими по пенсионната схема. Г-н van Veen и г-н van Schijndel са оспорили решенията на фонда, първият - пред Kantonrechter (Кантоналният съд) в Бреда, а последният - пред Kantonrechter в Тилбург, на основание на това, че изискването за колективност не се основава нито на правилника на пенсионната схема на Фонда, нито на WVD.

9. Съдът в Бреда е отсъдил срещу г-н van Veen, докато съдът в Тилбург е отсъдил в полза на г-н van Schijndel. При обжалването обаче, Breda Rechtbank е подкрепил гледната точка на Фонда и е отхвърлил исквете на двамата ищци.

10. Г-н van Veen и г-н van Schijndel са обжалвали пред Hoge Raad с искане за отмяна на тези решения. За първи път в производството те за заявили поспециално, че Breda Rechtbank е следвало да прецени, „ако е необходимо по своя инициатива”, въпроса за съвместимостта на задължителното членство във фонда с нормите от по-горен ранг на правото на Общността, поспециално: член 3, параграф 2, буква е), член 5, алинея 2, членове 85 и 86 и член 90, както и членове 52 - 58 и 59 - 66 от Договора за ЕИО. Според тях, въпросното изискване би могло да доведе до неефективност на правилата на конкуренцията, приложими към доставчиците на пенсионно осигуряване и към индивидуалните членове на професия чрез налагане или насърчаване сключването на договори, несъвместими с правилата на конкуренцията на Общността или засилващи тяхното действие. Освен това, Фондът не би могъл да отговори на търсенето на пазара, най-малкото на търсенето на равностойно пенсионно осигуряване при по-благоприятни условия.

11. Hoge Raad е установил, че в подкрепа на своите касационни жалби, г-н van Veen и г-н van Schijndel се позовават на различни факти и обстоятелства, които не са били установени от Breda Rechtbank, нито на тях е било направено позоваване в подкрепа на исквете им пред по-долните съдилища. В

нидерландското право касационната жалба, предвид нейния характер, изключва нови аргументи, с изключение на чисто правни въпроси, т.е. които не изискват проверка на фактите. В допълнение към това, макар че член 48 от нидерландския Граждански процесуален кодекс изисква съдилищата да повдигат правни въпроси, при необходимост по своя собствена инициатива, принципът на съдебната пасивност в случаи, които се отнасят до граждански права и задължения, свободно поети от страните, води до това, че допълнителни правни твърдения не могат да задължат съдилищата да излязат извън предмета на спора, определен от самите страни, нито да се позовава на факти и обстоятелства, различни от тези, на които се основава искът.

12. С оглед на тези съображения, Hoge Raad е решил да спре производствата и да отнесе следните въпроси до Съда за преюдициално решение:

„1) В производства относно граждански права и задължения, доброволно поети от страните, следва ли национален съд да прилага член 3, буква е), член 5 и 85 - 86 и/или 90 от Договора за създаване на Европейската икономическа общност, дори когато страната по делото, която има интерес от прилагането на тези разпоредби не се е позовала на тях?

2) Ако на въпрос 1 трябва по принцип да бъде отговорено утвърдително, дали този отговор е валиден също така, ако за да направи това съдът трябва да изостави пасивната роля, която му е възложена, тъй като това би наложило:

а) да се излезе извън предмета на спора, определен от страните и/или

б) да се прави позоваване на факти и обстоятелства, различни от тези, на които страната, която има интерес от прилагането на тези разпоредби, се позовава, за да обоснове своя иск?

3) Ако на въпрос 2 също така следва да бъде отговорено утвърдително, може ли да се прави позоваване на разпоредбите на Договора, посочени във въпрос 1 за първи път пред национален касационен съд, ако:

а) приложимото процесуално право предвижда, че нови аргументи могат да бъдат представяни в хода на касационно производство, само ако те са чисто правни въпроси, т.е. ако те не налагат никаква проверка на факти и са приложими във всички обстоятелства, и

б) позоваването на тези разпоредби в действителност налага проверка на факти?

4) Като се вземат предвид целите на WVD (...), дали професионална пенсионна схема, която по силата на WVD и в съответствие с него, прави членството задължително за всички, или на една или повече конкретни групи лица, които принадлежат към дадена професия, водеща до правните последици, изложени (...) по-горе, които съпътстват закона, следва да бъде разглеждана като предприятие по смисъла на членове 85, 86 или 90 от Договора?

5) Ако това е така, дали фактът, че членството в професионална пенсионна схема за физиотерапевти е направено задължително, представлява мярка, приета от държава-членка, която унищожава полезния ефект на правилата на конкуренцията, приложими към предприятията, или това е така при определени условия, ако отговорът е утвърдителен – при какви условия?

б) Ако на последния въпрос следва да се отговори отрицателно, могат ли други обстоятелства да доведат до несъвместимост на задължителното членство с член 90 от Договора, ако отговорът е утвърдителен – какви обстоятелства?”

По първия въпрос

13. Правилата на конкуренцията, упоменати от националния съд, са задължителни правила, пряко приложими в националния правен ред. Когато по силата на националното законодателство съдилищата или трибуналите трябва да повдигнат по своя собствена инициатива правни въпроси, основани на задължителни вътрешни правила, които не са били повдигнати от страните, такова задължение съществува също така, когато става дума за задължителни правила на Общността (вж., по-специално, Решение от 16 декември 1976 г., по дело 33/76, *Rewe/Landwirtschaftskammer fuer das Saarland*, Recueil, стр. 1989, точка 5).

14. Положението е същото, ако вътрешното законодателство възлага на съдилищата и трибуналите свободата да прилагат по своя собствена инициатива задължителни правни норми. Действително, в изпълнение на принципа на правното сътрудничество, предвиден в член 5 от Договора, националните съдилища са длъжни да осигурят правната защита, на която лицата придобиват право от прякото действие на разпоредбите на правото на Общността (вж., по-специално, Решение от 19 юни 1990 г., *Factortame* и други, по дело C-213/89, Recueil, стр. I-2433, точка 19).

15. Следователно отговорът на първия въпрос трябва да бъде, че в производство относно граждански права и задължения, свободно поети от страните, националният съд е длъжен да прилага член 3, буква е), членове 85, 86 и 90 от Договора, дори когато страната, която има правен интерес от прилагането на тези разпоредби не се е позовала на тях, когато вътрешното законодателство позволява такова прилагане от националния съд.

По втория въпрос

16. С този въпрос *Hoge Raad* цели да установи, дали такова задължение съществува също така, когато за да приложи по своя собствена инициатива упоменатите по-горе разпоредби на Общността, съдът би следвало да изостави пасивната роля, която му е определена, като излезе извън предмета на спора, определен от самите страни, и/или като се позове на факти и обстоятелства, различни от тези, на които страната, която има правен интерес от прилагането на разпоредбите на Договора, основава своя иск.

17. При отсъствието на правила на Общността, които регулират този въпрос, вътрешната правна система на всяка държава-членка трябва да определи съдилища и трибунали, които са компетентни, и да определи подробните процесуални правила, които регулират исковете за защита на правата, които гражданите придобиват от прякото действие на правото на Общността. Независимо от това, такива правила не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които регулират подобни вътрешни искове, нито да водят до практическа невъзможност на или изключителни затруднения пред упражняването на правата, предоставени от правото на Общността (вж., по-специално, решение *Rewe/Landwirtschaftskammer fuer das Saarland*, упоменато по-горе, точка 5; Решение от 16 декември 1976 г., *Comet/Produktschap voor Siergewassen*, по дело 45/76, *Recueil*, стр. 2043, точки от 12 до 16; Решение от 27 февруари 1980 г., *Hans Just/ датското Министерство по фискалните въпроси*, по дело 68/79, *Recueil*, стр.501, точка 25; Решение от 9 ноември 1983 г., *Amministrazione delle Finanze dello Stato/San Giorgio*, по дело 199/82, *Recueil*, стр. 3595, точка 14; Решение от 25 февруари 1988 г., *Bianco и Girard/Directeur Général des Douanes des Droits Indirects*, по съединени дела 331/85, 376/85 и 378/85, *Recueil*, стр. 1099, точка 12; Решение от 24 март 1988 г., *Комисия/Италия*, по дело 104/86, *Recueil*, стр. 1799, точка 7; Решение от 14 юли 1988 г., *Jeunehomme и EGI/белгийската държава*, по съединени дела 123/87 и 330/87, *Recueil*, стр. 4517, точка 17; Решение от 9 юни 1992 г., *Комисия/Испания*, по дело C-96/91, *Recueil*, стр. I-3789, точка 12; Решение от 19 ноември 1991 г., *Francovich и други/Италианската република*, по съединени дела C-6/90 и C-9/90, *Recueil*, стр. I-5357, точка 43).

18. Съдът също така е постановил, че норма от националното право, която възпрепятства спазването на процедурата, предвидена в член 177 от Договора, не трябва да се прилага (вж. Решение от 16 януари 1974 г., *Rheinmuehlen/Einfuhr-und Vorratsstelle fuer Getreide und Futtermittel*, по дело 166/73, *Recueil*, стр. 33, точки 2 и 3).

19. За целите на прилагането на тези принципи, всеки случай, който повдига въпроса, дали национална процесуална разпоредба не води до невъзможност на или до изключителни затруднения при прилагането на правото на Общността, следва да бъде анализиран с оглед на ролята на тази разпоредба в производството, нейното развитие и специалните ѝ характеристики, разглеждани като цяло, пред различните национални съдилища. Като се има предвид този анализ, основните принципи на вътрешната съдебна система, като правата на защита, принципа на правната сигурност и правилното провеждане на съдебния процес, трябва при необходимост да бъдат взети предвид.

20. В настоящия случай, принципът на вътрешното право, че по граждански съдопроизводства съдът е длъжен или може да повдига въпроси по своя собствена инициатива, се ограничава от неговото задължение да се придържа към предмета на спора и се основава на своето решение на фактите, представени пред него.

21. Това ограничение е оправдано от принципа, че по гражданско дело инициативата е на страните, като съдът може да действа по собствена

инициатива само в изключителни случаи, когато общественият интерес налага неговата намеса. Този принцип отразява схващането, което преобладава в повечето държави-членки във връзка с отношенията между държавата и гражданина; той защитава правата на защита и осигурява правилно провеждане на съдебния процес, по-специално като го предпазва от забавяния, присъщи на проверката на нови твърдения.

22. При тези обстоятелства, отговорът на втория въпрос следва да бъде, че правото на Общността не изисква националните съдилища до повдигат по своя собствена инициатива въпрос, свързан с нарушение на правото на Общността, когато разглеждането на този въпрос би ги задължило да изоставят пасивната роля, която им е определена, като излязат извън предмета на спора, определен от самите страни, и като се позовават на факти и обстоятелства, различни от тези, на които страната с правен интерес от прилагането на тези разпоредби основава своя иск.

Другите въпроси

23. С оглед на отговорите, дадени на първите два въпроса, не е необходимо да се отговаря на третия въпрос. Също така не е необходимо да се отговаря на другите въпроси, на които би се наложило да се отговаря, само ако беше установено, че Hoge Raad е длъжен да разглежда въпрос като този, повдигнат от страните по основните дела.

По съдебните разноски

24. Разноските, направени от нидерландското, германското, гръцкото, испанското и френското правителства, от Ирландия и Обединеното кралство и от Комисията на Европейските общности, които представиха становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпросите, отнесени до него от страна на Hoge Raad der Nederlanden с Решение от 22 октомври 1993 г., реши:

1. В производство относно граждански права и задължения, свободно поети от страните, националният съд е длъжен да прилага член 3, буква е), членове 85, 86 и 90 от Договора, дори когато страната, която има правен интерес от прилагането на тези разпоредби не се е позовала на тях, когато вътрешното законодателство позволява такова прилагане от националния съд.

2. Правото на Общността да изисква националните съдилища до повдигат по своя собствена инициатива въпрос, свързан с нарушение на

правото на Общността, когато разглеждането на този въпрос би ги задължило да изоставят пасивната роля, която им е определена, като излязат извън предмета на спора, определен от самите страни, и като се позовават на факти и обстоятелства, различни от тези, на които страната с правен интерес от прилагането на тези разпоредби основава своя иск.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 14 декември 1995 година.

Подписи